

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Boekbespreking van: Thowas Woodrow WUson president van 1913-1921: Een psychologische studie

Grewel, F.

Citation

Grewel, F. (1968). Boekbespreking van: Thowas Woodrow WUson president van 1913-1921: Een psychologische studie. *Acta Politica*, 3: 1967/1968(4), 376-378. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3451069>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3451069>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

als Grewe optreden en Bondskanselier Kiesinger. Maar dat is de halve waarheid! Ook veel Europese socialisten en de Benelux-landen willen de optie op een Europese kernmacht handhaven. Achter het vraagstuk van het verbod van de Europese kernmacht schuilt namelijk een venijnig probleem. Men begint ook in ons land te beseffen, dat Frankrijk hoogstwaarschijnlijk niet meer bereid is zijn kernmacht te liquideren. Een federaal Europa is dus alleen nog maar denkbaar als kernwapenmogendheid. Of omgekeerd: het verbod van een Europese kernmacht betekent in feite een verbod van de vorming van een federaal West-Europa. Alleen op deelgebieden van Westeuropese samenwerking, zoals de economie, blijft nog federalisme mogelijk. Wie tegen de Europese kernmacht is, zal zich voortaan wel moeten distantiëren van ons belangrijkste politieke dogma van na 1945: de vorming van een Verenigde Staten van Europa. Dit uit te spreken is kennelijk erg veel gevraagd. Jaquet en Van der Stoel beperken zich tot de opmerking, dat een federaal Europa 'voorlopig nog niet aan de orde is'. Daarmee wuift men echter de werkelijke problemen weg of laat ruimte aan die politici die menen dat het vraagstuk van de Europese kernmacht alsnog in Atlantisch verband kan worden opgelost en daarom zowel aan de Europese integratie als aan de optie voor de Europese kernmacht vasthouden. Deze Atlantisch deelgenootschapgedachte is echter reeds door het Warschau-pact verworpen en maakt ook in West-Europa zelf weinig kans meer.

Van belang is ook de vraag, of het Euratom-verdrag een onderschikking van Euratom aan het Internationaal Bureau voor de Atoomenergie uitsluit. Van der Stoel ontkent dit (blz. 136), maar de niet-deskundige lezer zou gaarne in extenso zijn argumentatie willen kennen.

Jaquet ziet het non-proliferatieverdrag nog sterk in de sfeer van de Amerikaans-Russische bipolariteit. Omdat de macht van de VS en de macht van de Sowjet Unie elkaar tot op grote hoogte neutraliseren, omdat het ontwerp-verdrag de positie van de huidige kernwapenlanden niet aantast en macht in de internationale politiek niet alleen afhangt van wapens, moet men erkennen, dat het non-proliferatieverdrag aan Frankrijk, Engeland en China in de toekomst juist grote mogelijkheden laat tot verdere machtsontplooiing. Het zal een militair-politiek polycentrisme niet tegenhouden. Men kan zich zelfs afvragen, wie op langere termijn méér 'profijt' van het verdrag zullen hebben, de VS en de Sowjet-Unie, of de huidige kleine kernwapenlanden en een land als India, als het weigert te tekenen. Een laatste punt. Men had juist van dit boek kunnen verwachten, dat het enigermate zou zijn ingegaan op de problematiek van het zgn. Europees veiligheidsstelsel, dat naar veler opvatting in de plaats moet treden van de NAVO en het Warschau-pact. Van der Stoel beperkt zich echter tot een vrij terloopse afwijzing van het Rapacki-plan (blz. 120); Neuman uit zich voorzichtig tot negatief (blz. 92, 93 en 85). Indien de auteurs ervan overtuigd zijn, dat een Europees veiligheidsstelsel (voorlopig) geen wenselijke zaak is, ware een meer beredeneerde afwijzing stellig op zijn plaats geweest.

P. J. Teunissen

FREUD, SIGMUND & BULLITT, WILLIAM C., *Thomas Woodrow Wilson president van 1913-1921*. Een psychologische studie. Meppel (Boom), 1967. Vert. door E. M. A. Kraak-de Looze. —256 p. f 13,50.

Met de publikatie in de U.S.A. (1966) van dit boek heeft Bullitt gewacht tot na het overlijden van de tweede mevrouw Wilson. Het is ontstaan uit de samenwerking van de diplomaat Bullitt, die blijkbaar door Freud was geanalyseerd, met Freud die in een depressie verkeerde of verkeerd had — zoals ook verschillende van zijn publikaties tonen.

Bullitt en Freud waren bevriend gebleven. Bullitt was vol kritiek op Wilson, onder wie hij gediend had, en hij had zich in 1919 van deze gedistantieerd. Freud was geïnteresseerd in Wilson, omdat zij in hetzelfde jaar waren geboren (sic!), maar hij had een afkeer van de ex-president, aan wie hij alle narigheid die over Europa was gekomen na de vrede van Versailles, weet. Slechte uitgangspunten om een studie over iemand te schrijven, unfair zelfs. Het resultaat is dit boek, dat geen politicologische studie is en geen biografie. Men zou het een pathografie kunnen noemen, al betogen de schrijvers dat zij niet hebben willen beweren dat Wilson een abnormale man was. Als zij (Freud) in hun constructies gelijk zouden hebben, zou men zich moeten afvragen wat dan wel abnormaal is.

Psychiatrisch is het betoog om vele redenen aanvechtbaar, vooral ook waar Freud meermalen beweert dat Wilson soms op de rand van de psychose was. Wat dat betekent is evenmin duidelijk als waar hij dat uit concludeert.

Het is uiteraard naïef Wilson de 'schuld' te willen geven van een vrede. Freud deelde blijkbaar de rancune van vele centraal-Europeaanen tegen die vrede, en stelde naïefelijk één mens ervoor verantwoordelijk. Hij neemt Wilson kwalijk dat Polen zijn corridor kreeg; politiek geborneerd als hij is, stelt hij zich op Duits standpunt, zich niet om Polen bekommerend. Dat Wilson de Europese cultuur slecht kende kan misschien juist zijn. Dat hij politiek niet tegen mannen als Clémenceau en Lloyd George opkon, is waarschijnlijk. Dat hij èn als professor, èn politiek, zulk een hals was als Bullitt dat beschrijft, behoeft men niet aan te nemen. Maar Freud werkt met dit subjectieve beeld dat Bullitt van Wilson tekent.

Freud kan zich niet voorstellen dat iemand, zelfs als hij de gelovige zoon van een predikant is, een zo fervent Christen is dat hij zich in vele, ja alle, beslissingen laat leiden door zijn geloofsovertuiging. Hij kan geen begrip opbrengen voor het feit, en ziet het zelfs als grove ondankbaarheid, dat Wilson zijn verkiezing tot president van de U.S.A. aan de beschikking Gods toeschreef en niet aan het werken van zijn medestanders. Hij heeft in het geheel geen gevoel voor de integriteit van deze president die noch partijbonzen beloofde, noch nepotisme van medewerkers zoals House duldde — zeker waar diens familieleden volslagen ongeschikt bleken. Om kort te gaan, Freud kan naast zijn eigen overtuigingen geen ander geloof laten gelden, of zelfs maar begrijpen. Dat Christus een ideaalbeeld was voor Wilson, die hoopte dat de christelijke naastenliefde een macht in de politieke samenleving zou kunnen worden, en dat dit hem het ideaal van de Volkenbond deed najagen, het is voor Freud alles slechts zonderling, neurotisch, alleen te verklaren als uitvloeisel van een scheefgroeit, van een fixatie in jeugdhoudingen.

Freud was politicologisch, sociologisch en cultuuranthropologisch niet georiënteerd, een naïeve leek. Dat bewijst bijvoorbeeld zijn fantasie van de oerhorde der broeders, die de vader verslindt. Dat blijkt uit zijn denkbeelden over Wilsons politiek. In dit boek ontbreekt ten eenenmale een analyse der factoren die in 1912 de democraat Wilson tot president gekozen deden worden. Niet alleen voor Wilson, ook voor Freud is het blijkbaar een verbluffende ontdekking geweest, dat Engeland en Frankrijk in de eerste wereldoorlog evenzeer imperialistische en kolonialistische bedoelingen hadden als Duitsland. In het boek wordt gebagatelliseerd hoe Wilson bij de vrede van 1919 althans verhinderde dat de vroegere Duitse koloniën niet als zodanig werden overgedragen, maar mandaatgebieden vanwege de Volkenbond werden. Opvallend is hoe de betekenis van de Volkenbond, die zeker niet is gerealiseerd overeenkomstig Wilsons idealen, in dit boek feitelijk geridiculiseerd wordt. Ze wordt aan de uit zijn jeugd stammende behoefte van Wilson gelijk zijn vader, gelijk Christus te zijn en het godsdienstig op aarde te brengen, toegeschreven, en daarmee afgedaan. Dat het verlangen naar een inter-

nationaal lichaam ter regeling van politieke geschillen tussen de staten sinds de vredesconferentie uit de negentiger jaren van de negentiende eeuw levend was, wordt door de schrijvers niet vermeld. Maar de schrijvers bestuderen de Volkenbond en haar wezen, hetzij werkelijkheid, hetzij chimaere, in het geheel niet.

Zo kunnen wij doorgaan. Politiek is het boek oppervlakkig en tendentius, en voor de politicoloog waarschijnlijk wel zonder waarde. Psychologisch is het al niet beter. De inleiding van Bullitt volgens wie vóór Freud geen psychologie zou hebben bestaan, is lekepraat. De constructies van Freud over de persoonlijkheid van Wilson, die zijn vader geadoreerd heeft, die altijd kinderverlangens heeft gehouden, die zijn jaloersheid op een broertje in (behoefte aan) vriendschap voor jongere mannen had omgezet, zijn geringe liefde voor zijn moeder (behalve als het hier en daar anders uitvalt), enz., het is alles een kaartenhuis, een fantasie, zoals Freud er zovele gebouwd heeft in zijn leven.

Hoewel de schrijvers wel aangeven dat Wilsons toegeven aan Lloyd George en Clémenceau tevens berustte op zijn wens Europa te behoeden voor bolsjewisering door of na een nog langere oorlog, kennen zij aan die politieke overwegingen geen waarde toe. Men moet ernstig overwegen of Wilson hier niet scherper zag dan Bullitt en Freud. De communistische opstanden na de eerste wereldoorlog hadden bij een verdere ontredde van Centraal-Europa zeker meer kans gemaakt dan het geval is geweest (tot 1923). Dat fascisme en nationaal-socialisme gekomen zijn kan men zeker niet aan Wilson alleen wijten!

Van het Amerikaanse politieke bestel heeft Freud geen benul. Hij extrapoleert zijn psychologische opvattingen buiten zijn gebied, zonder voor de andere gebieden geldende wetmatigheden te laten gelden.

Volgens de schrijvers was Wilson een streber, een stakker, een sukkel die niet veel gepresteerd heeft, een man die haast mislukt was, een man die vóór de vredesbesprekingen in Parijs nooit hard gewerkt had, kortom feitelijk een nul. Zijn zwakte wordt als vrouwelijk aangeduid, kenmerkend voor de geringe waardering van Freud voor de vrouw. Hoewel Wilsons ziekte in 1919 genoemd wordt, kennen de schrijvers daaraan later geen betekenis toe.

Slechts eens (pag. 168) komt er bewondering voor Wilson tot uiting en zo gaan ze zo ver toe te geven dat hij eens 'handelde als een groot man'. Als de grote staten op dat moment de leiding van de U.S.A. hadden aanvaard, was dat tot het geluk der mensheid geweest, schrijven zij — ook al heel naïef.

Het boek is slecht gecomponeerd. Delen van de inhoud van één hoofdstuk worden in een volgend opnieuw gebracht, soms met zelfde formuleringen.

Een onbeholpen, tendentius, politiek en psychologisch totaal onvoldoende boek. Zou Freud niet een van de schrijvers zijn geweest, het zou met een paar zinnen zijn afgedaan. Dat is wat het verdient.

F. Grewel

APTER, DAVID E., *The Politics of Modernization*. Chicago etc. (University of Chicago Press), 1965. —481 p. \$ 7.50.

Een politiek van modernisering vraagt om modernisering van de politiek, dat wil zeggen van het politieke systeem en het politieke proces. De systeem-analyse als politicologische methode verkrijgt door de studie van het moderniseringsproces in verschillende opzichten een dynamisch karakter. Modernisering houdt immers uitbreiding en wijziging van politieke rollen in, waardoor de grenzen van een politiek systeem en van zijn subsystemen voortdurend verlegd worden. De integratie en differentiatie van rollen tijdens dit proces en de in de bevolking levende wens tot modernisering, die haar machtsaanvaarding bevordert, leiden

tot accumulatie van macht. Bovendien vindt, naar de ervaring leert, gedurende het moderniseringsproces — met name dat in de huidige ontwikkelingslanden — een voortdurende wisseling van regeringsvormen plaats.

Om aan te kunnen tonen, op welke wijze en in welke richting politieke systemen veranderen en waarom sommige gedurende het moderniseringsproces stabiel zijn en andere niet, zal men als uitgangspunt een typologie moeten kiezen, om daarmee de overgangen van de systemen te kunnen karakteriseren. De typologie die Apter in zijn boek ontwerpt leidt hij af van twee criteria, een structureel criterium — de mate van centralisatie van het overheidsgezag — en een criterium ontleend aan het gehanteerde waardensysteem — religieuze of wereldse waarden. Aan de hand hiervan komt de schrijver tot twee hoofdtypen, het 'sacred-collectivity model' en het 'secular libertarian model' en vijf subtypen. De hoofdtypen hebben slechts theoretische waarde, de subtypen, die zich bewegen tussen het 'mobilization system' (hiërarchische besluitvorming en eeuwige waarden) en het 'reconciliation system' (piramidale besluitvorming en eindige waarden) daarentegen ook praktische waarde. Ten aanzien van deze subtypen bouwt Apter een aantal stellingen op met betrekking tot hun betekenis voor (de verschillende fasen) van het moderniseringsproces (samengevat op p. 39 e.v.). De belangrijkste stellingen zijn dat 1) reconciliatiesystemen het minst geschikt zijn voor de vestiging van een modern politiek bestel; 2) neo-mercantilistische systemen (hiërarchische besluitvorming en eindige waarden) het beste voldoen in de periode van begin- tot eindfase van modernisering en 3) mobilisatie-systemen in aanmerking komen om de overgang van 'laat-modernisering' naar 'vroeg-industrialisatie' te bewerkstelligen.

Helaas worden de vijf subtypen, waarvan er hier drie zijn aangeduid, onvoldoende scherp gedefinieerd en van elkaar onderscheiden, zodat de lezer het gehele boek door blijft twifelen of hij wel op dezelfde golflengte zit als de schrijver. Het noemen van landen als voorbeelden van een bepaald subtype helpt in deze niet veel. In sommige gevallen (Ghana, Nigeria) is twijfel mogelijk in welk jaar het betrokken systeem door de schrijver gedateerd wordt en in andere gevallen (Japan) zijn verschillende karakterisering en appreciaties van het betrokken regiem mogelijk. Met name wanneer men met de schrijver van mening verschilt over de appreciatie van een regiem, krijgt men het beeld, bij het tekortschieten van de definities, niet meer scherp. Hetzelfde bezwaar van onvoldoende scherpe definiëring gaat eigenlijk ook op voor het begrip 'modernisering' dat in het boek een centrale plaats inneemt. Modernisering wordt aangeduid als een speciaal geval van ontwikkeling en industrialisatie als een aspect van modernisering. Tot zover is er nog niets aan de hand. Vraagtekens rijzen echter als 'ontwikkeling' wordt aangeduid als een *resultaat* ('from the proliferation and integration of functional roles in a community'), 'modernisering' als een *proces*, dat leidt tot een nader aangeduide toestand en 'industrialisatie' als een *periode* ('in which the strategic functional roles are related to manufacturing'). Op de volgende bladzijde (p. 68) leest men dan: 'At its broadest, development is the process by which secular norms of conduct are universalized.'

Deze laatste definitie brengt de schrijver echter weer met zichzelf in tegenspraak. Wij hebben immers gezien dat de groei van de begin- naar de eindfase van modernisering volgens Apter het beste door een neo-mercantilistisch systeem, waarin aan *eindige* waarden ontleende gedragsnormen prevaleren, tot stand gebracht kan worden. Daarnaast hebben wij gezien, dat de daarop volgende overgang van modernisering naar industrialisatie het meest geschikt door een mobilisatie-systeem, waarin aan *eeuwige* waarden ontleende gedragsnormen prevaleren, zal worden bewerkstelligd. De overgang van modernisering naar industrialisatie met behulp van een mobilisatie-systeem zal dus tegelijkertijd als ontwikkeling en het tegendeel daarvan moeten worden gekwalificeerd. Een ander bezwaar tegen de op